

VESNICE JAKO BIOCENTRUM ÚSES

Územní systém ekologické stability - ÚSES (Buček, Löw 1983) v Německu daleko prostěji "Grünvernetzung", vzniknul a byl institucionalizován jako logická reakce na ÚSTA - územní systém technické agresivity /Kyselka 1996/ - německý volný překlad Schwarz - braunvernetzung.

Tato planeta je skutečně - nejen ve své civilizované části, opředena sítí technokoridorů komunikací a technocenter - měst, průmyslu a těžby. Tento systém - ÚSTA je přírodě a tím i ÚSES přirozeně nepřátelský a ÚSES se vzájemně snaží zcela vyhýbat. Je však nutno přiznat, že ÚSES je vynález lidský, byť na přírodní bázi založený, ale ve své komplexnosti fungující z naší vůle a do jisté míry podle civilizačních regulí.

A zde je nutno a vhodné se ptát, zda na druhé straně ÚSTA je systém tak radikálně protipřírodní - zcela černohnědý a páchnoucí sírou. Snad se téměř shodneme se všemi odstíny zelených i černohnědých, že tak výrazná technocentra jako Tokio, Moskva nebo Ostrava jsou přírodě ve své podstatě nepřátelská a že tak výrazná biocentra jako Himálaj, Sahara nebo Grónsko si od lidí tolik poroučet nedají a moc je nevítají. Podobně kontrastní jsou silné bio a technokoridory.

Ovšem mezi těmito protipóly leží a nejen podle mých zkušeností - zatím bez exaktních měření, ale s určitou statistikou, prosory, kde se ÚSES a ÚSTA do určité míry snášejí. Ale co více - a v tom je smysl mého

příspěvku - ony se navzájem stimulují a své účinky vzájemně sečítají - ne-li násobí: relativně vyvážené společenství civilizace a přírody vytváří, alespoň na lokální úrovni - druhově bohatěji diferencované struktury než některá ortodoxní biocentra.

Zůstaňme s tímto - dosud vědecky nedoloženým, ale tušeným a o to intenzivněji prožitým tvrzením u vesnice. A aby to lépe pochopili ti teoretici a projektanti (realizátorů je poskrovnu), kteří ÚSES koncipují, začněme u vesnice rozptýlené: buď zcela pasekářské spíše na hřebenech nebo dvorcové ve dlouhých údolích pod nimi. Tam všude sice vlivy zkulturnělé přírody převládají, ale velmi dobře se snáší s drobnými políčky hospodářských rostlin, ovocnými sádky a v okrasných předzahrádkách se mísí introdukované i místní trvalky. S ovceci žere vysoká a zajíc přihopká v zimě ke králíkárně, kostelní věže jsou bezpečným útočištěm dravců, kteří mají na dostřel kuřata a kachňata. K autochtonním klenům, ořezaným kdysi na krmení vysazují nejen chalupáři obzvláště zavrženěhodné exotické jehličnany jako borovice (černé), jalovce, ale i tujy - které tam nakonec sedí svým kontrastem.

Předěme však plíživě k výrazně kompaktní hanácké, slovácké nebo polabské veliké a bohaté dědině s tuhou řadovou zástavbou v centrální části (sólová zástavba rodinnými domy je dnes universální na téměř veškerém venkově). Tyto sebevědomé

vesnice leží uprostřed stále a na dlouhou dobu zkollektivizovaných polí, které jim dávaly téměř plně ekonomickou základnu a z části to platí dodnes. Proto je tam dosti pečlivě zlikvidováno jemné předivo starých "interakčních prvků" ba i lokálních biokoridorů bývalé soukromé plužiny. Zde se velmi smělý projektant ÚSES silně a často marně snaží nalézt a chytit se nějakého lokálního biocentra i když už podle regulované potochy strouhy navrhne biokoridor. Po těchto snahách vyčárkuje červeně na mokřejším poli nebo louce navržené lokální biocentrum předpisové velikosti a s dobrým svědomím odevzdává ÚSES, jehož linie a centra se pečlivě vyhýbají vesnici. Vždyť ta přírodě škodí.

Tento článek je proto veden snahou o vyprovokování biotechnického výzkumu, který by určité vesnice prohlásil za jistý typ biocentra napojeného na navazující síť koridorů a interakčních prvků - údolíček a hřebínků, které dědinu přirozeně protkávají. Týká se to zvláště malých sídel rozptýlených v kulturní stepi.

Autor tohoto upozornění - učitel a projektant venkovského urbanismu s detailními zkušenostmi z desítek obcí na Moravě, v Čechách a na Slovensku je plně připraven spolupracovat na takovém atraktivním úkolu i s kolegy z fakulty architektury VUT v Brně.

Mojmír Kyselka